

Ιλιάδα στχ. 54-130

Ανάλυση στίχων

Τόπος: Στρατόπεδο των Αχαιών

Χρόνος: Δέκατη μέρα του δέκατου χρόνου

και την δεκάτην τον λαόν συγκάλεσε ο Πηλείδης (στ. 55): οι συνελεύσεις του στρατού συγκαλούνταν από τον βασιλιά- αρχιστράτηγο, που στην προκειμένη περίπτωση είναι ο Αγαμέμνωνας. Εδώ όμως παρακολουθούμε τον Αχιλλέα, αρχηγό των Μυρμιδόνων, να συγκαλεί ο ίδιος τη συνέλευση. Αυτό συμβαίνει ίσως για δύο λόγους:

- η συνέλευση συγκαλείται για να συζητηθεί το σφάλμα του Αγαμέμνονα, άρα ο αρχιστράτηγος δεν ήταν ο καταλληλότερος άνθρωπος να κάνει αυτή την ενέργεια,
- ο Αχιλλέας είναι ο μόνος από τους αρχηγούς των Αχαιών που έχει τη δύναμη και θα μπορούσε να αντισταθεί στον Αγαμέμνονα.

και αφού συνάχθηκε ο λαός (στ. 58): οι συνελεύσεις γίνονταν με απόφαση του βασιλιά. Ο κήρυκας έδινε στον ομιλητή να κρατά ένα σκήπτρο. Τα μέλη της συνέλευσης αποφάσιζαν διά βοής και ο βασιλιάς αν ήθελε λάμβανε υπόψη του την απόφαση.

«Ατρείδη, να γυρίσουμε, θαρρώ, θ' αναγκαστούμε...» (στχ. 60): Ο Αγαμέμνωνας θα αργήσει να πάρει τον λόγο, ωστόσο είναι παρών μέσα από τα λόγια του Αχιλλέα, μέσα από τους υπαινιγμούς του Κάλχα (στχ. 79-80) και μέσα από την αναφορά του Αχιλλέα (στχ. 91-92).

ή μάντιν ή ιερέα ή ονειροκρίτην (στχ. 63-64): αναφορά όλων αυτών των προσώπων δείχνει την κρισιμότητα της κατάστασης και το μέγεθος του αδιεξόδου στο οποίο έχουν βρεθεί οι Αχαιοί. Οι μάντιες ήταν πρόσωπα που ερμήνευαν τα θεϊκά σημάδια. Οι ιερείς ήταν υπεύθυνοι για τις τελετουργίες προς τους θεούς και με τις θυσίες που πρόσφεραν έβλεπαν τη θεϊκή βούληση.

εκατόμβη (στ. 66): πρόκειται για θυσία εκατό βοδιών. Πρόκειται για τη γνωστή σχέση δόσης- ανταπόδοσης μεταξύ θεών και ανθρώπων. Ο θνητός φρόντιζε να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του απέναντι στους θεούς, προκειμένου να έχει την εύνοιά τους. Επίσης, οι στχ. 66-68 είναι γεμάτοι από άστοχα ερωτήματα που επιβραδύνουν την εξέλιξη του έργου και δημιουργούν αγωνία μέχρι να αποκαλυφθεί η αιτία όλων των συμφορών.

στ. 77-84 & στχ. 106: πολλές φορές οι μάντιες αντιμετώπιζαν τη βία της εξουσίας, γιατί οι προβλέψεις τους δεν ικανοποιούσαν τις επιθυμίες των ηγετών. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι η αντίδρασή του θυμίζει ένοχο, ο οποίος προσπαθεί να αποκρούσει με κάθε μέσο την κατηγορία που διατυπώνεται εναντίον του. Γι' αυτό ο λόγος του έχει **απολογητικό ύφος: προσπαθεί να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του προς τον Χρύση, επαινώντας τα χαρίσματα της Χρυσήιδας.**

ναι, θέλω εγώ καλύτερα... της Κλυταιμνήστρας (στ. 113- 116): Ο Αγαμέμνωνας τονίζει για ακόμα μία φορά ότι δεν πρόκειται να αφήσει ελεύθερη τη Χρυσήίδα και συμπληρώνει ότι την προτιμά από την ίδια του τη γυναίκα. Η περιγραφή της Χρυσήιδας παραπέμπει στον ιδανικό τύπο γυναίκας κατά την ομηρική εποχή.

Η γυναίκα έπρεπε να διαθέτει σωστές αναλογίες και ομορφιά, μαζί με εξυπνάδα και ικανότητα στις εργασίες του σπιτιού. Ο Αγαμέμνωνας πλέκοντας το εγκώμιο της κόρης, δικαιολογεί γιατί δεν την επέστρεψε στον πατέρα της και μάλιστα δηλώνει πως αν

την δώσει πίσω θα φανεί μεγαλόψυχος και θα θυσιάσει την προσωπική του ευχαρίστηση για χάρη του στρατεύματός του.

το καλό θέλω του λαού, ποτέ τον όλεθρό του (στ. 118): ο ποιητής προβάλλει εδώ το πρότυπο του ηγέτη που συμπεριφέρεται σαν πατέρα στο λαό του και φροντίζει το καλό των υπηκόων του. Ο Αγαμέμνωνας όμως αναιρεί αυτό το πρότυπο, αφού δείχνει να ενδιαφέρεται μόνο για το δικό του προσωπικό συμφέρον. Η αντίδρασή του φανερώνει την ενοχή του, αφού προσπαθεί να απομακρύνει από το πρόσωπό του όλες τις κατηγορίες.

(στ. 119-121) Δημιουργείται νέα ένταση στη σκηνή, καθώς ο Αγαμέμνωνας ζητά καινούριο λάφυρο. Αυτό οδηγεί στη σύγκρουση Αγαμέμνονα – Αχιλλέα, που θα προκαλέσει το θυμό του δεύτερου, στοιχείο γύρω από το οποίο θα πλεχτεί όλος ο επικός μύθος.

Να επισημάνουμε επίσης ότι ο λόγος του αρχιστράτηγου Αγαμέμνονα αποκαλύπτει **τις ψυχολογικές του διακυμάνσεις (με κορυφώσεις και υφέσεις)**, χωρίς αυτές να περιγράφονται. Επιπλέον, ο λόγος του Αγαμέμνονα **δημιουργεί ανάλογες εντάσεις ή υφέσεις στη συνέλευση**, όπως άλλωστε και ο ποιητής στο ακροατήριο του: όταν ο Αγαμέμνωνας υποχωρεί, δημιουργείται για λίγο ανακούφιση, την οποία διαδέχεται νέα ένταση, όταν προβάλλει το αίτημά του για νέο δώρο.

Ο λόγος του Αχιλλέα

στ. 121: αν και είναι φανερό ότι βρισκόμαστε στην αρχή ενός αγώνα λόγων, το ύφος της παρέμβασης του Αχιλλέα δεν μπορεί να θεωρηθεί ειρωνικό· αντίθετα, ο λόγος του ήρωα είναι **ήρεμος και η επιχειρηματολογία του στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία** (στ. 125-127). Με τη χρήση μάλιστα **του α' πληθυντικού προσώπου** (στ. 125, 126, 127, 130) και **την αναφορά στους Αχαιούς** (στχ. 124, 130) ο Πηλείδης αφαιρεί από το λόγο του κάθε υποκειμενική χροιά, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η αντιπαράθεση δεν είναι προσωπική, αλλά ότι ο αρχιστράτηγος με τη στάση του και τις απαιτήσεις του αντιπαράτίθεται σε όλο το αχαικό στρατόπεδο. Παρ' όλα αυτά ο Αχιλλέας με τη φράση «περισσά φιλόπλουτε» (στ. 123) αφήνει να διαφανεί ότι έχει προσωπικά ενοχληθεί από τη συμπεριφορά του αρχιστράτηγου. Η κατηγορία μάλιστα που μένει μετέωρη στο στ. 123 θα στηριχτεί στη συνέχεια (στ. 167) με στοιχεία που θα αποδεικνύουν την απληστία του Ατρείδη.

– Άλλα στοιχεία του λόγου του Αχιλλέα: α) πληροφορίες για το πώς προμηθευόταν το στράτευμα τα αναγκαία για τη συντήρηση του στη διάρκεια ενός μακροχρόνιου πολέμου μακριά από την πατρίδα (στ. 126, πρβ. στ. 165), β) πώς μοιραζόταν η λεία των ληστρικών επιδρομών (στ. 127) και γ) αναφορά του στόχου της εκστρατείας και πρόωρη προοικονομία μιας επιτυχούς έκβασης (άλωση της Τροίας, στ. 130).

Χαρακτηρισμοί

Αχιλλέας:

- Υπευθυνότητα, κύρος, αίσθημα ευθύνης απέναντι στο σύνολο (δραστηριοποιείται, αναλαμβάνει πρωτοβουλία συγκαλώντας συνέλευση), αυτοπεποίθηση – πρόκληση για τον Αγαμέμνονα (προσφέρει προστασία στον μάντη: στ. 55, 86-93).

- Ηρεμία, αυτοκυριαρχία παρά το ξάφνιασμα, αναφορά στο κοινό καλό, πειθώ με έμφαση στα αντικειμενικά δεδομένα και υπόσχεση μελλοντικής / αβέβαιης αμοιβής (στ. 123-130).

Αγαμέμνωνας:

- Οργή, μνησικακία, εκδικητικότητα, μετάθεση ευθυνών, ασέβεια στον μάντη, υποχωρεί με «μεγαλοψυχία» μπροστά στο κοινό συμφέρον, αλλά με εγωκεντρισμό και προβάλλοντας τον αρχηγικό του ρόλο διεκδικεί τιμητικό δώρο (στ. 107-12).

- Με αλαζονεία- αυθαιρεσία περιφρονεί τους άλλους αρχηγούς που πολεμούν για την τιμή των Ατρείδων, αγάριστος, αγνώμων, συμφεροντολόγος απειλεί, ειρωνεύεται (στ. 132-148).